

Ympäristöministeriö

kirjaamo.ym@ymparisto.fi

1.4.2010

Viite

Dnro YM036:00/2007, 9.3.2010

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA UUDEKSI JÄTELAIKSI

Rosk'n Roll Oy Ab (RR) on alueellinen kuntien omistama jätelaitos Länsi-Uudellamaalla. Valtaosalla RR:n kunnista on keskitetty kunnan järjestämä jätteenkuljetus. Nämä kunnat ovat solmineet RR:n kanssa yhteistyösopimuksen 17.3.2006. RR hoitaa kuljetusjärjestelmän käytännön toteutuksen: urakko-ohjelmien suunnittelun, kilpailuttamisen, asiakashallinnan, logistiikan, laskutuksen ja neuvonnan. Nämä kunnat perustivat myös vuonna 2006 Länsi-Uudenmaan jätelautakunnan, joka hoitaa viranomaistehtävät. Lohja ja Karjalohja halusivat säilyttää sopimusperusteiset kuljetukset ja jäivät tämän järjestelmän ulkopuolelle ja solmivat erillissopimukset RR:n kanssa. Lohja on antanut RR:n tehtäväksi hoitaa haja-asutuksen sekajätteiden aluekeräyspisteet kunnan järjestämänä kuljetuksena. Tähän työhön kuuluu myös asiakasrekisterin pito koko Lohjalla, koska jättepisteasiakkaiden käyttäjät syntyvät vähentämällä kaikista kunnan asuinrakennuksista ne joilla on kiinteistökohtainen keräys tai kuuluvat ns. kimppaan. Koko RR:n alueella on myös käytössä kiinteä ekomaksu, jonka laskutuksen RR hoitaa. RR tietää siis miten asiakasrekisteri muodostuu, miten sitä päivitetään ja ennen kaikkea mikä ero kahdella kuljetusjärjestelmällä on.

RR puoltaa sekä Markku Salon (Jätelaitosyhdistys ry) että Leena Erängön (Suomen Kuntaliitto) esittämiä eriäviä mielipiteitä. Täydennämme niitä eräillä näkökohdilla.

Suomen jätehuollon suurin ja vuosikymmeniä jatkunut erimielisyys, joka on vakavasti hidastanut alan kehittymistä Suomessa, liittyy kuljetusjärjestelmään. Uusikin jätelaki määrittelee kunnan tehtäväksi hoitaa asumisessa syntyvän jätteen. Tästä peruslähdekohdasta voi vetää sen johtopäätöksen, että asutuksen jätehuolto olisi kunnallista peruspalvelua. Kunnan järjestämä jätteenkuljetus täyttääkin peruspalvelun tunnusmerkit, mutta sopimusperusteinen ei niitä täytä. Peruspalvelun tunnusmerkkejä ovat mm. palvelun toimiminen mahdollisimman samoin ehdoin kunnan kaikissa osissa sekä läpinäkyvät ja toimivat pelisäännöt (jätehuoltomääräykset) joita myös noudatetaan ja valvotaan. Lisäksi jätelakiehdotuksen 60 §:n mukaan kunnan jätemaksun on mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä ensisijaisuusjärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon (kannustava taksapoli-

tiikka). Sopimusperusteisissa kunnissa ei kuitenkaan voida puhua kannustavasta maksupolitiikasta, koska valtaosa asukkaiden jätemaksuista on yksityisoikeudellisia markkinoilla syntyviä maksuja, eikä markkinoilla voida harjoittaa kannustavia maksuja jätelain hengessä. Kannustava maksu on eräänlaista Robin Hood-politiikkaa. Yksityinen markkinoilla toimiva yritys ei voi ylilaskuttaa yhtä asiakasta ja alilaskuttaa toista. Sisäänheittotuotteena se voi käyttää alilaskutusta, mutta silloin peruste on puhtaasti kaupallinen. Se tosiseikka että kannustava maksu sotii fundamenttina pidettyä aiheuttamisperiaatteen mukaista maksua vastaan on toinen asia.

Kuljetusjärjestelmillä on perustavaa laatua oleva ero: kunnan järjestelmä tarjoaa kunnan peruspalveluita yhteisillä läpinäkyvillä ja toimivilla pelisäännöillä, sopimusperusteinen järjestelmä on markkinavetoinen ja alueen nykyisten urakoitsijoiden intressien pohjalta toimiva järjestelmä, jota kunta paikkaa ja valvoo parhaansa mukaan, usein ei juuri mitenkään. Sopimusperusteinen järjestelmä asettaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan, ja esille on tullut tapauksia, joissa kiinteistöt eivät ole saaneet sopimusperusteisia palveluja lainkaan.

Ehdotuksen 14 §:n mukaan kunnan jätehuoltoviranomaisena toimii kuntien yhteinen toimielin, jos palvelutehtävät hoidetaan kuntien omistamassa osakeyhtiössä. Tämä on sinänsä erittäin kannatettava ajatus. RR:n ja monen muun kunnan jätelaitoksen tapauksessa tämä tarkoittaisi kuitenkin sitä, että alueelliseen jätelautakuntaan tulisi mukaan sekä kunnan järjestämän että sopimusperusteisen jätteenkuljetuksen kuntia. Kun RR-alueen jätelautakuntaa perustettiin tämä koettiin mahdottomana ajatuksena. Lautakunnan rahoitus järjestetään julkisoikeudellisilla maksuilla RR:n kautta. Sopimusperusteisessa kunnassa ei kuitenkaan ole julkisoikeudellisia maksuja. Sopimusperusteisen kunnan rahoitus joudutaan järjestämään jollain muulla tavalla, esim. pitämällä korkeampaa ekomaksua kuin muissa kunnissa. Tämä luo eriarvoisuutta ja on mahdoton selittää tavalliselle kuluttajalle. Myös päätöksentekoon tulee merkittäviä tilanteita. Lohjan edustaja on mukana täysivaltaisesti päättämässä naapurikunnan Vihdin taksa- ja maksupolitiikasta, mutta sen paremmin Vihdin kuin Lohjan edustaja ei ole päättämässä Lohjan maksupolitiikasta, koska se on pääosin markkinoilla. 24 §:n mukainen rekisterityö Lohjalla työllistäisi myös lautakuntaa hyvin paljon, ja vastaavaa rekisterityötä ei juuri tarvita muissa kunnissa, joissa rekisteritieto päivittyy osana jätehuoltopalvelua. Syntyvä uusi Länsi-Uudenmaan jätelautakunta olisi siis lähtökohdiltaan hyvin epäyhtenäinen ja pitäisi sisällään runsaasti riidan siemeniä, kun toiminta nyt on ollut erittäin joustavaa ja tehokasta ja se on huomattavasti keventänyt jätehuollon kunnallista hallintoa.

24 §:n vaihtoehto 2 (Jätteen haltijan järjestämä jätteenkuljetus) sisältää rekisteritietojen antovelvollisuuden urakoitsijoille ja rekisterinpitovelvollisuuden kunnalle. Tämä ei tule toimimaan halutulla tavalla. Jos se saadaan jotenkin toimimaan, se tarkoittaa paljon turhaa rekisterityötä, jota ei tarvita kunnan järjestelmässä, koska siinä rekisteri syntyy osana operatiivista työtä. Kunnan järjestelmä ei myöskään vaadi liittyjävalvontaa koska järjestelmän omavalvonta hoitaa sen. Hallinnolliset tehtävät kevenevät tätäkin kautta.

Liitämme mukaan Lohjan kaupungille 12.11.2009 antamamme lausunnon. Lohjan kaupunki päätti pitäytyä sopimusperusteisessa kuljetuksessa. Värikäässä ja sekavassa debatissa sopimusperusteista järjestelmää ei puolustettu jätehuolto- tai ympäristösyin. Perusteet olivat lähinnä paikallisten nykyisten urakoitsijoiden toiminnan turvaaminen ja työllisyys. Myös kierrätys ja poltto sekoitettiin keskusteluun mikä osoittaa, että propaganda ”vapauttaa myös kierrätys ja käsittely kilpailulle” on mennyt niin hyvin läpi, että uskotaan sen sisältyvän nykyiseen jätelakiin ja olevan nyt uhattuna kun lakia uusitaan.

Näillä perusteilla pidämme sopimusperusteista kuljetusta (vaihtoehto 2, 24 §) moderniin jätehuoltoon täysin soveltumattomana järjestelmänä joka pitää poistaa laista kokonaan.

Lisäksi esitämme seuraavia muutoksia jätelakiehdotukseen:

22 §: 1. momentin 4. kohta tulisi muuttaa siten, että liikehuoneistoissa syntyvä jäte on aina kunnan vastuulla, jos se kerätään yhdessä 1. momentissa kohdissa 1-3 mainitun jätteen kanssa. Muussa tapauksessa syntyy runsaasti tulkintaongelmia.

31 §: Erilliset viralliset tilinpäätökset kunnan vastuulla olevasta sekä markkinoilta tulevasta jätteestä on mahdoton vaatimus jo osakeyhtiölain kannalta. Osakeyhtiölle laaditaan yksi virallinen tilinpäätös. Palveluiden tulos voidaan tarvittaessa esittää erillisin laskelmin.

6 luku: Pakkausten täysi tuottajavastuu merkitsisi todennäköisesti kuluttajille palvelutason laskua ja kierrätyksen vähenemistä. RR:n alueella on noin 140 ekopistettä, eli noin yksi piste tuhatta asukasta kohti. Kuluttajapakkaukset voisi jättää kuntien vastuulle ja tuottajavastuun ulkopuolelle. Vaihtoehtoisesti kunnat voivat jatkaa pakkausjätteen keräämistä alueellisesti ja kiinteistökohtaisesti ilman tuottajien suostumusta.

Ympäristönsuojelulakiehdotukseen esitämme seuraavia muutoksia:

42 b §: Kunnan vakuutta ei enää hyväksyttäisi ympäristöluvan vakuudeksi. Samaan aikaan pyritään rajaamaan kuntayhtiöiden toimintaa markkinoilla. Rajaamista tapahtuu myös sitä kautta, että laki julkisista hankinnoista ja sen sidosryhmävaatimukset lähtee siitä, että suurin osa liiketoiminnasta tapahtuu kuntien vastuulla olevalla jätteellä. Kunnan takaus on edullisin ja ympäristön kannalta turvallisinta tapa varmistua siitä, että kaatopaikat tulevat hyvin jälkikohdittua. Jos vain tavanomainen takaus kelpuutetaan, rahalaitos vaatii paitsi provision, myös kiinteistökiinnityksen vastavakuudeksi. Kaikilla alueellisilla jätehuolto-yhtiöillä ei ole kiinteistöjä kiinnitettäviksi. Kunnan antama tulisi siis hyväksyä vakuutena.

45 §: Lupaviranomaiselle ei pidä antaa mahdollisuutta rajoittaa maantieteellistä aluetta, jolta jätettä saa ottaa vastaan. Käsitys siitä mikä on järkevä ja kustannustehokas kuljetusjärjestelmä vaatii suurta asiantuntemusta, jota lupaviranomaisella ei ole eikä tarvitsekaan olla.

Tuotakoon tässä esille eräs tutkimus aiheesta. Avfall Sverige ja Svensk Fjärrvärme teettivät Profulla selvityksen siitä, kuinka kaukaa kannattaisi tuoda yhdyskuntajätettä ruotsalaiselle polttolaitokselle jotta kokonaisvaikutus kasvi-huonekaasupäästöihin olisi vielä alentava (Rapport U2009:06). Lähtökohtana oli maantiekuljetus siirtokuormattuna siten, että jokaisessa kuljetuksessa on 20 t jätettä. Lähtöpään vaihtoehtoisena käsittelymenetelmä oli kaatopaikka Norjan tasolla eli EU:n modernien kaatopaikkavaatimusten mukaisena. Loppu-tulos oli, että tuo etäisyys on 15.000 km. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä että tuonti noin kaukaa olisi mahdollista tai järkevää. Pelkästään kuljetuskustannukset tekevät sen mahdottomaksi. Tutkimus osoittaa, että perinteiset käsitykset joudutaan monesti hylkäämään kun arvioidaan tulevia ratkaisumalleja.

ROSK'N ROLL OY A

Stig Lönnqvist
toim.joht.

Liite

Lausunto Lohjan kaupungille 12.11.2009